

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Ianvarii Et Febrvarii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258

De S. Eusebia Hospita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77365)

tenebras luminaria, & decollantur. Cæterum capita detruncata tunc diabolo magis terribilia erant, quam cum adhuc vocem darent: Sicut & caput Iohannis non tantum terreat cum loqueretur, quantum cum in disco mutum afferretur. Habet enim & sanctorum sanguis suam vocem, quæ non per aures auditur, sed occidentium conscientiam inuadit & perstringit.

Post beatam autem illam eadem, quidam etiam cum salutis periculo, athletas illos optimos rapuerunt, etiam ipsi viui martyres, ut illorum reliquias curarent decenter. Nam quamuis non occidebantur, optabant tamen mori potius, quam ut corpora illa relinquerent inhumata: ita ad venationem eorum festinabant. Dicunt qui tunc affuere, & quibus corpora illa recens occisa videre datum fuit, quod iacentibus simul illis in sepulcro, talis quedam ex eorum oculis & vultu gratia resplenderet, qualem in Stephano Iudeis responsum fuisse Lucas dicit. Neque vllus est, qui non pio quodam horrore illis adstiterit: adeo ad spectus ille afficiebat omnes. Quin & omnes clamabant in laudem eorum, id quod a Dauide dictum: In vita sua non sunt separati, & in morte non sunt diuisi. Pariter enim confessi sunt, pariter carcerem inhabitauerunt, pariter in barathrum abducti sunt, pariter capite mulctati sunt: & vnus vtriusque corpora tumulus tenet. Et vnū quoque tabernaculum in cælis eos excipiet, quando in maiorem peruenturi sunt gloriam, nempe immutandi.

Illos non indignum fuerit, & columnas, & scopulos, & turres, & candelabra, & turos simul appellare. Nam Ecclesiam sicut columnæ sustinent, sicut turres muniunt, & sicut scopuli omnes vndarum assultus repulerunt, multam interim ipsi seruantes tranquillitatem, sicut luminaria tenebras impietatis discusserunt: & sicut tauri, anima promptitudineque eadem, suauiter Christi iugum traxere. Idcirco sæpe eos inuisamus, tumulos adornemus, magnaque fide reliquias eorum contingamus, ut inde benedictionem aliquam assequamur. Etenim sicut milites vulnera, in præliis sibi infligunt, regi monstrantes, fidenter loquuntur: ita & illi in manibus abscisa capita gestantes, & in medium adferentes, quæcunque voluerint apud regem cælorum impetrare possunt. Proinde magna fide promptitudineque huc veniamus, quod & visis sanctorum monumentis, & consideratis eorum præmijs, inde varios thesauros vndiquaque colligamus: & per præsentem vitam ita iuxta voluntatem Dei transeamus, ut in portum æternitatis cum multis mercibus ingrediamur, fruituri regno cælorum in Christo Iesu Domino nostro, cui sit gloria in secula seculorum, Amen.

VITA SANCTAE EVSEBIAE, QVAE COGNOMINATA EST HOSPITA, VEL EXTERNA, AVTHORE Simeone Metaphraste.

Nona & aliena vita illius verè admirabilis Hospitæ seu Externæ, habet quidem breuissimam, & quam fieri potest maximè succinctam narrationem, alienam verò, & in primis honestam. Quamuis autem sit adeo succincta, in certaminibus tamen & laboribus, & ijs, quæ rationem habent utilitatis, omnes ferè aut certè permultos superauit. Hæc enim mulier beatissima, magnique & maximè virilis animi, erat genere clarissima, si patria & parentes respiciantur. Nam hi quidem fuerunt illustres, non opibus solum & gloria, sed etiam pietate: illa autem fuit omnium ciuitatum clarissima & maximi nominis, nempe Roma antiqua. Nam cum ea ex eiusmodi parentibus nata esset prima & sola, genere quoque dignam habuit educationem, probè & ex virtute educta, & Christianè instituta, & quæ Deo gratam egit vitam.

Cum autem iam esset nubilis, petitur à quodam ex ciuibus, qui ipse quoque erat clarus, & genere simul & diuitijs sponse conueniebat. Atque puellæ quidem parètes, cum in nulla re desponsationem possent reprehendere, sed sciret esse dignam & congruentem alterius cum altero coniunctionem, assensu sunt affinitati, & adspexerunt ad matrimonium, diesque fuit præstitutus, & iam parata erant omnia. Hospita autem illa, quæ

erat magni & excelsi animi, & se dignam censebat præstantioribus, & ad aliū sponsum intuebatur immortalem: cum audiret verba fieri de his nuptijs, in quas cadit interitus, putabat esse nugas: & nec, vt eis assentiretur, omnino inducebat in animū, & nec erat vllō modo affecta muliebriter. Ab illo verò solo sponso eius pendebat animus, eiusque amore & præcordia & cor valdè sauciabatur, & ad ipsum totum conuertebat animū.

Meditatur fugam.

Quamobrem statuit se clanculum subducere, parentibusque & domo relictis, se fugam committere. Hoc autem versans in animo, alios quidem celauit: quas verò sciebat ex ancillis esse magna in se benevolentia, & alio qui in multis suis magnam dedisse experientiam, quòd non vt ancillarum, neque adeò vt foeminarū, earum facile caperetur & expugnaretur animus: eas cum accersisset & iur eiurando adegisset, eis apertè totam rem enunciat, quidnam consilij cepisset, & quemadmodum omnino constituisset effugere matrimonium. Deinde adiecit, quòd si vellent, eas huius boni instituti assumeret socias. Hac ergò dixit, & simul ea, quæ ob stare videbantur, sapienter expurgauit, dicens, Nè de ea cogitarent aliquid, tanquam de iuuenula & thalamo educata, neque vererentur, nè eam sui pœniteret instituti, & nè ex eo non solum sibi, sed eis quoque afferret periculum: sed bono sint animo, & certò credant, quòd & si vis omnis ingrueat, si ensis, ignis & bestia, & si aliquid aliud ex ijs, quæ sunt aspera & molesta, inuasit, non eam ab hoc dimouebit proposito. Cum sic dixisset, ea quoque parent prompto & alacri animo, & assentiuntur eidem instituto: & hoc quoque ausæ sunt adijcere magno & excelso animo, quòd si tale quid ex ijs, quæ nollent, contigerit, se malle cum ea mori, quam si ab ea separantur, vti rebus secundis.

Ancillæ aliorum ei se adiungunt.

Res suas pauperibus elargitur.

Cum sic inter se essent assensæ, & pulchrè coniunctæ animis, tres autem ea erant apud dominam, iam erant inter se & honore æquales, & conseruæ, & moribus similes, pari mente vtentes & pari studio, communiter subiectæ vni Domino, & ei vnita: & tempus quærentes opportunum, quo se expeditæ possent fugæ committere, & quæ non obleruaretur. Sed neque illos dies interiectos statuerunt oportere in socordia & ocio transigere: sed se potius afflictioni dēdere & laboribus, se veluti prius exercentes & assuefacientes virtutis sudoribus. Earum verò domina & princeps huius pulcherrimi consilij, beata illa, inquam, Hospita, vt quæ sibi prius fugæ complanaret semitam, & hoc ageret, vt esset absque vlla offensione, vniuersum mundum muliebrem, qui erat tam in veste quam in auro & argento, inscientibus parentibus, per illas ancillas ferebat ad pauperes. Cum autem & hæc illi rectè haberent, & iam tempus adesset nuptiarū, tunc modum fugæ eis quoque suggestit Hospita. Mutatis certè vestibus, & vt oportebat eas, quæ erant virili animo, vestibus indutæ virilibus, ita clanculum egressæ sunt extra fores: simul stantes & gaudentes, vel potius ipsæ lachrymæ erant voluptatis & lætitiæ. Egressæ sunt ergò, Tu sis nobiscum, dicentes, ò fili Dei, & significa nobis viam, qua sumus ingressuræ, ad te enim totam mentem & animam sustulimus. Eis autem ingredientibus, beata illa rursus cœpit eas admonere: Nihil ò sorores, (sic enim sum vos deinceps vocatura) nihil, inquam, ex terrenis rebus vos ad se conuertat, nec pulcherrimi consilij vos vlla subeat pœnitentia. Hac enim via non inuenerit aliquis quicquam beatius. Nam siue spectamus præsentia, sumus remotæ ab omnibus turbis & negocijs: siue velimus considerare futura, neque mens, neque oratio potest ea bona comprehendere, quæ eos manent, qui hanc vitam elegerint. Cum ea hæc verba audirent in itinere, accēdebantur animis, & ea spe, quæ est ex Deo, magis confirmabantur.

Venit cum suis Alexandriam, inde in Coinsulam.

Studet soli Deo esse nota.

Cum autem fuissent prope mare, paratum inueniunt nauigium, & iam enauigaturū, cum nec id quidem eis sine Dei numine accidisset. Quod cum ascendissent, & vêtum secundum nocte essent, breui perueniunt Alexandriam. Deinde cum illinc soluisent, veniunt rursus in Coinsulam. Omnia enim faciebant ad hoc, vt laterent, & vt quæstæ, minimè agnoscerentur. Quinetiam eis alioqui placuit à via hic quiescere, & corpora & animos recreare, vt porè quòd & apta esset insula ad quietem præbendam, & multum conferret ad hoc, vt non possent deprehendi. Postquam ergò fuere in tuto, muliebrè rursus habitum suscipiunt. Deinde cum habitaculum in separato quodam loco mercede conduxissent, illic studiosè diuinæ vacabant philosophiæ. Hoc autem præcipue magno studio contendebat Hospita, vt nulli esset manifesta, nec ipsa, nec eius vitæ institutio, sed omnino ignota hominibus, sic Deo magis esset cognita. Nam & famam aliqui verebatur, & dubitabat nè sui parentes eam valdè quærerēt. Sciebat enim non esse rem

rem quæ negligatur, nec quæ facile ferri possit, charissimæ filię amissionem amantibus parentibus, sed cuius inuentionem vel anima lubenter commutarent. Et ideo quotidie præcipiebat ancillis, vt diligenter cauerent, nè cui arcanum aperirent: & si quis, inquit, de meo nomine interroget, dicite me non Eusebiam, sicut re vera vocor, vocari, sed Hospitam. Sum enim, vt videtis, hospita. Sicq; fiet, vt & vos sitis puræ à mendacio, & vos ipsas conseruetis ignotas. Et hæc quidem illis dixit.

Cum autem studeret inuenire aliquem, qui eis præfset ad salutem, non aliàs cum, nisi à Deo voluit inuenire. Inclinatissimè itaq; vnà cum corde genibus, orabat lachrymans: Deus qui vbique ades, dicens, & nos sic vides errantes, nè nos despexeris, nè nos reliqueris, propter quem parentibus & domo relictis, peregrè versari delegimus: sed tibi placeat, seruatore aliquem & tutum viæ ducem, & non errantem, ad nos mittere, sicut olim Teclæ Paulum: & cuius sequentes vestigia, possumus nos miseræ & abiectæ tuam viam ingredi. Ea hæc orante, eis inuentum est illud Osee, nempe, Sicut matutinū paratus Deus, noctem disoluens rerum difficultiū. Protinus enim visus est eis homo quidam, ascendens è portu, canis capillis, formam præ se ferens monasticā, ad specū præclaro, & vt dixerit quispiam, omni ex parte angelicus. * Et cum vidisset virgo Christi, & spiritali gaudio est repleta, & currens præhendit pedes: in eos quidē fundens lachrymas: petens autem, vt non eas omninò despiceret: sed desiderantibus salutem attenderet, & non intermitteret docere, admonere, in eam viam, quæ ducit ad Christum, deducere, & vt semel dicam, externis omnia effici.

Cum autem vidisset monachus sic affectam virginem, & quænam essent interrogauit protinus, & quemadmodum sic erraret in insula. Postquam autem intellexit esse quidem eas genere Romanas, externas verò & errantes propter Christum, & quòd procedere & videri ab aliquibus ex ijs, qui hinc sunt, & turpe est, & non est omninò ferendū, Atqui, inquit, vos quoque volo eadē de me existimare. Nam ipse quoque sum hospes, & huius loci omnino ignarus, vt qui è sacris locis modò nauigauerim. Postquam enim illic fui gratia orationis, ad meam nunc descendo patriam. Eum itaque interrogauit beatā, cuiusnam esset ciuitatis, & quænam esset dignitate præditus. Existimabat enim eum esse episcopum, quantum conijcere poterat ex habitu. Ille autem, Patria quidem, inquit, mihi est Caria: ciuitas verò, Mylassa. est autem mihi talis vestimentorum habitus, quòd sim Presbyter, & paruo cuidam gregi præsum, magni, inquam, ex Christi discipulis Andreę, nomen autē mihi est (nam hoc quoque vobis fortassè scire) Paulus. Eam verò, cum hoc nomen, Paulus, audisset, cepit non parua admiratio, quòd cum orasset talem sibi dari magistrum, qualis Teclę apparuisset Paulus, preces Deus celerrimè, vel potiùs ante preces eam exaudisset, vt illud dicamus Dauidicum, In cordis preparatione: & hic qui erat ei appariturus Paulus, non solum rei, sed etiam nominis futurus erat socius. Cum lachrymis ergò implēisset oculos, Deo quidem magnam gratiarum actionem, Paulo autem obtulit supplicationem, vt esset ei pater secundum spiritum, & tota penderet ab eius cura & prouidentia. Ille verò, Si hic quidem, inquit, sitis, nõ potero vobis amplius proficere, vt qui ipse quoque sim hospes, & in vos in trāsitu inciderim: & maximè cum nec possim quidē amplius expectare. Oportet enim, inquit, nos reuerti, gregem nostrum visitaturos. Vos autem, si voletis, abeuntes nos sequemini. Sic enim ipse quoque pro viribus curæ vestræ gerendę non deero.

Cum ex autē id, quod dixerat, lubenter accepissent, & se eum esse secuturas significasset, ijs acceptis, soluit in Mylassam ciuitatē, datq; eis habitacula ad quietē accommodata prope templum: quo in loco domum quoque oratoriam excitat Hospita Stephaniano protomartyri. Intra breue autem tempus construit etiam monasterium virginū, id quoque sacrę Pauli curę committēs. Toto verò tempore eius vitę nemo cognouit, quænam esset, nec cuias, & propter quam nā causam à suis recessisset, & quomodo vocaretur: sed dicebat omnibus, se vocari Hospitā: & dicebat hoc sibi esse nomē propriū, & dicendo persuadebat. Porro autem beatus quoque Paulus dicens interrogantibus se adduxisset illas ex Co insula, nec incredibilia nec falsa videbatur dicere. Quocirca earū quoque monasteriū dicebatur esse Coorum, sequente scilicet nomine multorum opinionem, & ea quę fama iactabantur. Cum autem Cyrillus, cui fuerat commissus ciuitatis episcopus, tunc è vita excessisset, communi ciuitatis suffragio decernitur, vt in Cyrilli sede Paulus succedat: quod quidem & statim finem accepit, & is fuit ordinatus.

Osee 6.
Presbyter
quidam di
uinitus ad
eam mitti
tur.
* Eum cum

Psal. 91.

Aedem &
monasteriū
construit
Eusebia.

Fit diaconissa.

Iam verò is creatus Mylaffenus Antistes, Hospitæ quoque persuadet, vt ad sacrum gradum ascēndat, & eam ordinat Diaconissam. Quæ quidem, postquam fuit eius fidei mandatus honor Diaconatus, quem merebatur quidem, inuita tamen accepit: dici non potest, quantis corpus tradiderit laboribus, & maximè quod erat assuetu delicijs & lautitijs omnibus, quandam verè nouam & alienam vitam sectata & planè externam, & vetuti materiæ expertem & incorpoream: adeò vt austeram eius vitam vel procùl horrent damones, & nec auderent ad eam omninò accedere. Quæ quidem cum sepe quidem solueret intensam & asperam exercitationem, non intra duorum aut trium dierum spatium comedebat. Quando autem ad certamina accuratè & exactè aggrediebatur, etiam ad septem vsque dies permanebat ieiuna, pugnans cum naturæ legibus propter legem spiritus. Quinetiam cum sic quoque vix tandem accederet ad cibum capiendū, & ad corpus propter vinculu intueretur, à vino quidem & oleo, & ab oleribus & leguminibus, & à quolibet, vt semel dicā, quo igni admoto vtimur, omninò abstinebat. Porro autem nullum quoque fructum omninò gustabat, sed solo pane satisfaciebat necessitati naturæ: & nec eum adeò leuiter & citra laborem admittebat, sed eum lachrymis irrigabat, & thuribuli cinere adspergebat, vt nec ipsum quidem vesci, quod communiter laboriosis solet esse mediocri consolatio, ei esset citra laborem, & liberum à mali perpeffione.

Fuit autem Hospitæ hic se nutriendi modus per totam suam vitam, adeò vt ipsa cum Psal. 101. iuino Dauide cinerem tanquam panem comederet, & potu cum fletu misceret. Hæc autem faciens, & sic panem doloris comedens (vt rursus dicam, quæ diuinus David) Psal. 126. etiam illi alias ex sororibus, eas tamen duas, quæ ei assidebant, & fugæ fuerant sociæ, latere non potuit. clam enim adspiciebant, quæ ab ea fiebant, ita vt ipsæ videntes, non viderentur: immò verò non solum videbant, sed etiam eam pro viribus studebant imitari. Cum autem tam parè & non nisi necessitate compulsâ aleretur, num fortasse somno aliter utebatur, & sic vim consolabatur corporis, idq; multa laborans inedia & vetuli concidens, sustentabat & recreabat? Nequaquam. Sed tam toleranter quidem ieiunabat, vt vel hoc solum sufficeret ad dissoluendū robur corporis, etsi nihil esset aliud, quod eam affligeret. Plus autem vigilabat, quam ieiunabat, & sic carnem affligebat, tota manu ferens opem spiritui. Id verò ex hoc est euident, quòd cum se, vt solebat, dederet orationi, sole iam occidente, non prius quam venirent sorores ad eam tunc matutina canticâ, soluebat orationem: sed nonnunquam deprehendebatur ab eis tollens manus. Aliquando autem cum vespere humi inclinasset genua, tota nox eam sic tenebat iacentem & deslentem, & Deum vehementer orantem: & quod est omnium maximè admirandum, cum illa sic se in vita exercebat, tanta erat eius humilitas, vt nullus ex ijs, qui se gerunt improbissimè, possent ea, qua ipsa erat, esse moderatione.

Mirabiles vigilæ.

Nona matutina canticâ.

Eius humilitas.

Virtutes.

Vestis.

Dies festus B. Ephraim episcopi Mylaffen.

Et vt alia omittam, quæ afferrent molestiam propter multitudinem, ea quidè certè, quæ sunt eius maximè propria & longè apertissima indicia, tradam pijs animis, nempe insignem mansuetudinem, & quòd à nemine vnquam visa sit irata: charitatè, quæ sorores summo complectebatur amore, & earum curam gerebat: inanis gloriæ magnam odiam, indumentorū, quæ vel idiotæ conueniret, vilitatè, & cui nullius æquari posset, frugalitatem. Tales enim erant egregiè illius virginis vestes, quales vel ex ijs, qui in foro mendicant, dedignatus esset aliquis videri gestare: cordis summam tranquillitatè & serenitatem, quæ ad profundum vsque adeo procefferat, & eam acceperat qualitatè, vt ex externo habitu esset euident. Postremò id, quod erat præferendum ceteris, quòd esset semper cogitabunda & attenta, & planè eiusmodi, vt non gaudio diffunderetur. Ex quo hoc consequabatur, vt nunquam viderentur eius oculi inanes lachrymis: sed semper parturirent aliquid, non secus ac fontes, ex quibus aqua semper scaturit.

Porro autè cum ea esset è vita excessura, erat quidem dies festus beati Ephraim, non quem aluit Syria, sed qui erat ciuitati notus & familiaris: qui, inquam, præclare rexit se dem Mylaffenorum. Episcopus autem Paulus cum toto populo ciuitatis, ierat ad vicu Leuicæ. Illic enim erat & templum, & diuini Ephraim erant sacræ repositæ reliquiæ, & festum celebrabatur splendide. Illa verò, cum ad se omnes sorores accersisset, his verbis apud eas cepit vti, quæ magnam habebat moderationem, & vnà cum moderatione coniunctum amorem in sorores: Domine meę, dicens, & sorores, ego quidem magnā, quam meę gessistis, curam rectè scio, & quemadmodum cum essem externa & errans, meam

meam suscepistis imbecillitatem, & intra vestra viscera posueritis: meque benignè vobis effecistis familiarem. Sed nunc mihi vobis est opus, valdè, inquam, est opus, ut nec cum recessero, me mandetis obliuioni: sed multò magis amorè augeatis, & mei memoriam in vestris sanctis animis descriptam & impressam conseruetis: & quando ad Deum acceditis, & sanctas manus ad ipsum tolletis, meæ quoque humilis & abiectæ, Petit post mortē orari pro se. & quid aliud, nisi vestræ ancillæ sitis memores. Sic ego ero viua & immortalis, & post finem si vllus est sensus, valdè lætabor. Nunc enim quantum possum videre, mihi finis imminet, & quadam premit molestia, & inexplicabilis metus cor meum agitat, nè sint mihi impedimento multa mea peccata, & arceant ab ea, quæ ad Deum tendit, via: sed inueniam sacras vestras preces bonas duces, & hanc mihi viam reddentes facilem & expeditam. Porro autem illud quoque meum non parùm conturbat animum, quòd & à Paulo absum communi nostro patre, qui precatus esset pro meo decessu, & effecisset, ut non bona spe defecta illuc proficiscerer. Sed vos ideò cum venerit dicite, & pro nobis vehementer orate, nè mei obliuiscatur Hospita, quam ipse conuenienter Christi dicto collegit, & in hanc viam deduxit. Matth. 25.

Hæc cum ea diceret, omnibus lachrymæ profuebant ex oculis, & dolore, qui dici non potest, earum cruciabatur animum, & graui mœrore affligebantur: & vtpotè communi & filiarum amantissima matre recedente, in orbem circumsistentes, deslebant orbitatem: multò autem magis duas ancillas, quas & fugæ & vitæ, quæ in externa regione acta est, habuit socias, attigit motus animi. Cum itaque multus, ut par est, flerus iustusque & tumultus esset excitatus, ei quoque earum misereni calidæ decidebant lachrymæ. Cæterùm & ipsa citò ad se redijt, & illas est exhortata, ut relicis stertibus, se ipsas componerent, & hoc potiùs considerarent, nè in fine ipsæ essent dignæ, quæ desicantur. Oportet enim, inquit, vos prudentes imitari virgines, & accendere lampades, & hoc curare, ut in vestris vasis accipiatis oleum. Porro autem diuinorum quoque verborum meminit, quòd non tardat Dominus. Veniet enim dies Domini sicut fur. Cum verò post admonitionem lugere magis pergerent, & lecto hærerent valdè miserabiliter, & nec minimùm quidem ab eo discedere sustinerent, ipsa cum & manus & oculos ad cælum sustulisset, & oculorum lachrymis internam animi significasset affectionem: Deus, inquit, qui in hodiernum vsque diem omnia mihi fuisi benignissimè pater & mater & nutrix & patria, solum & iucundum mei hospita solatium, ipse quoque Domine dignare me manè suscipere in supernam patriam, tuam ciuitatem Ierusalem. Memento autem harum quoque omnium, quæ mihi secundum spiritum coniunctæ sunt ut sorores, & conserua eas superiores omnibus maligni dæmonis insidijs. Harum quoque duarum mihi præcipuè conseruarum memento tu, qui bonus es, & quomodò in hac, quæ est ad tempus, vita, & fugæ, & laborum, & aliorum, quæ in externa regione feruntur, malorum fuere sociæ, & à me perpetuò mansere inseparabiles: ita ut nos quoque illic simus inseparabiles, & beata tua vita fruamur concede. Precatio eius ad Deum.

Hæc cum precata esset, rogauit sorores, ut eam parùm dimitterent. Quod quidem eum factum esset, & ille essent egressæ, è lecto descendit Hospita, & venit ad oratorium. Deindè inclusa, cum genu flexisset in terram, intensè orabat, duabus ancillis extrinsecus eam contemplantibus. Cum ea ergò diutissimè produceret orationem, vident repente latam & claram lucem domum circūfulsisse: & cum suauem, qui dici non potest, sensissent odorem, cui nulla possunt conferri, quæ sunt in terra, aromata, statim fores aperiant: & cum simul irruissent, (ò diuinam prouidentiam) inueniunt Hospitam feliciter obdormiisse, & ad quem desiderabat Christum esse profectam hora sexta diei sabbati. Egressæ ergò cum stentes & vociferantes sorores conuocassent, eam circūstabant, & omnes simul plangebant. Deus autem volens desuper ostendere, cuiusmodi lux celabatur in occasu huius vitæ, maximo signo eam honorat post mortem. Cum enim eam iam reliquisset anima meridie, essetque aer serenus, & sol resplenderet clarissimè, in cælo apparet veluti quedam corona, quæ stellis circulum circūscribebat: in medio autem coronæ cernitur crux, quæ ipsa quoque erat stellis lucidis figurata. Cum ergò miraculum sic euasisset manifestum omnibus, episcopus Paulus, qui in Leuce vico adhuc agebat, cum hoc præter spem spectaculum suis acciperet oculis, diuino spiritu motus, ijs qui congregati erant, dixit: Domina hospita dormijt, & hoc est eius signum coronæ & crucis. Lux & odor cælis tuis sentitur. Domino spiritū redidit. Nota miraculum.

Postquam autem ab eo fuit peractum sacri mysterij ministerium, magno studio illic recedit: vnà verò cum eo iuit reliquus quoq; populus. Deindè cum ingressi essent ciuitatem, vident Episcopum nihil esse omninò falsum sua prædicatione, sed eadem hora Hospitam à rebus mundanis verè fuisse externam, qua illud signum apparuit, & hic vir diuino spiritu afflatus, de eo est hæc locutus. Cum toto ergò populo concurrebant omnes viri & mulieres, cum magna vociferatione & admiratione dicentes: Gloria tibi Christe, gloria, qui noluisti talem thesaurum latere in terra. Gloria tibi omniù opifex, quòd parnam nostram & in hodiernum vsque diem obscuram ciuitatem, tam illustrem reddideris, & dedisti, vt posset de tali gloriari thesauro. Et sic quidem omnes communiter, multò autem magis multitudo mulierum, quæ simul quidem motæ & calore naturæ, & quòd eam, quæ erat eiusdem sexus, viderent ad eò admirabilem, non potentes se continere, magno impetu accedunt ad Pontificem: Nè nos, dicentes, celaueris laudem nostræ ciuitatis, margaritam nè infoderis, hanc communiter deducamus: lucernam feramus publice. Videant omnes non esse reiiciendas fœminas, vt quæ non sint infames. Videant cuius regis sumus ancillæ. Videant gentiles, videant Iudæi, & vultus suos tegant præ pudore: cognoscant quisnam sit ab eis crucifixus, & plangant. Atque sic quidem fœminæ.

Illustratur
vrbes san-
ctorum res
liquijs.

Adorauit,
pro, vene-
ratus est.

Res admis-
tabilis.

Multi agra
curatur ta-
ctu lecti ci-
uis.

Lintea, re-
liquijs eius
imposita,
sanat mor-
bos.

Episcopus autem cum ad lectum accessisset, & cum quanta dici potest reuerentia ceruicem inclinasset, corpus adorauit. Qui etiam sacerdotum reliquus chorus & vniuersus clerus eundem iacenti exhibebant honorem. Sicque lectum ferentes, multis comitantibus lampadibus & sua uolentibus aromatibus, per mediam duxerunt ciuitatem. Illarum verò stellarum corona, & quæ cum ea erat crux, cum lectus quidem ferrebat, ipsa quoque sequebatur: cum stabat autem, stans quoque aperte cernebatur: & propemodum lectum ostendens, & loquens quòd illa sit propter ipsum, & eo ducere & stet, & moueatur. Fama verò miraculi citò peruenit ad externos, omnesque protinus id visuri concurrebant: vt ciuitas esset propemodum nimis angusta ciuitati. Cum totam ergò illam noctem sic vigilasset, (erat autem dies Dominicus) cernebant sic quoque multas fieri curationes. Quicumque enim vel morbo diurno erat detentus, vel immedicabili aliqua affectione, non multis opus habebat laboribus, non pecunijs, non tempore & mora: sed satis erat solummodo ad lectum accedere & tangere: eratque contactus protinus liberatio à quolibet, quod premebat.

Cum autem iam dies illuxisset, & esset hora tertia, ubi peruenerunt ad locum, qui vocatur quidem Sycinium: situs verò est ad partem Australem ciuitatis, quo quidem in loco mandarat Hospita vt sepeliretur: eam sepeliunt, vt quæ lege quidem mortis huius sit condita, virtutis autem ratione ubique prædicetur. Cernebatur autem rursus & circulus & crux facere similia, nempe & ingredi cum lecto: & cum staret, consistere simul ac verò is fuit terra abscondus, ipse quoque latuisse, & non apparuisse amplius. Cum eam ergò sic deposuissent, & vt par erat vnxisse, lintea, quæ erant imposita reliquijs, eiusmodi esse duxerunt, vt pro eis depugnarent, Episcopus scilicet & ij qui aderant: & cum veluti quandam hereditatem ea inter se diuisissent, à morbis & affectionibus & à quolibet alio, quod egrè esset, liberationem per illa se habere credebant, neque spe falsi fuisse. Quinetiam locus quoque erat plenus curationum, cui obtigit, vt sacrum eius corpus conderet, thesaurum qui exinaniri non potest & consumi. Non multum intercessit temporis, & fideles eius ancillæ, aut Dei potius gratæ seruæ, è vita excedunt, & ad pedes Domini sepeliuntur, ex veritate magis ostendi volentes, quam ex eo, quod erat humilitatis legibus dispensatum: & vt per propinquitatem simul cernebatur amor & beneuolentia, & seruitus rursus & subiectio per ordinem.

Ex quibus cum quæ primò erat mortua, de sua fuga nihil aperuisset, quoniam secunda quoque erat paulopost moritura, sorores eam sacramento quammaximè horrendo diuantes, efficiunt vt nihil celet ex ijs, quæ facta fuerant, & statim omnia verè narrauit: Vndenam venerit sancta, & quibusnam clavis orta sit parentibus, & quænam ei fuerit causa erroris & fugæ, nempe Dei amor inexpugnabilis, propter quem & maximos labores & immodicam sustinuerunt afflictionem: & quodnam esset eius nomen proprium, nempe Eusebia, ita enim nominabatur à diuino baptisate. Imposito autem nomine, maluit illa vocari Hospita, propterea quòd à rebus mundanis esset plane hospes & aliena: & etiam vt magis lateret, cui latere gratum erat.

Paucis

DE S. PRAEIECTO EPISCOPO ET MARTYRE.

621

Paucis verò pòst diebus beatissimus quoquè Paulus emigrat gloriosè, qui fuit re vera bonus pastor, suamque vitam post mortem comprobavit miraculis, & cum alijs eo quoquè diues est Mylassa ciuitas. Templum verò Andreæ Apostoli eius corpus tanquam sacrum suscipit. Sunt verò nunc ij Mylassæ ornamentum, turres quæ rumpi nequeunt, thesauri sine sumptu, & bonorum omnium suppeditatores: In gloriam patris & filij & sancti spiritûs, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Nota de reliquijs.

VITA S. PRAEIECTI, ARVERNORVM EPI-
SCOPI ET MARTYRIS, ET SOCIORVM EIVS,

per F. Laurentium Surium reddita aliquot locis
Paraphrasticòs.

BEATVS Præiectus elaris apud Aruernos ortus natali-
bus, parentes habuit Gondolenum atq; Elidiam: & qui-
dem cum necdum in lucem esset editus, caelesti reuelati-
one indicatum est, quis quandoquè futurus esset. Cum
enim materno adhuc gestaretur vtero, eiusmodi visio ge-
nitrici eius oblata est. Videre nãque sibi visa est infantem
per ipsius latus egredi, vndæ, instar sanguinis rubentis,
baptismate ablutum. Eam rem mater ad quædam Dei ser-
uum retulit, à quo hoc tulit responsi, puerum ex ipsa na-
sciturum, magnum quandoquè in hoc seculo futurum,
& cum palma martyrij ex hac vita decessurum. Deindè
natus est puer sanè elegans, & infantia annis præteritis,

IANVAR. 25.

Visio eius
matrì obla-
ta.

Traditur
scholæ.

Indè Gene-
sio Archi-
diacono.

Patitur
æmulos.

Amos 7.

Præiecti
virtutes.

Miraculû.

apud Iciodorense scholæ traditus est, vt literis in illa ætate tenera imbueretur. Nec de-
erat puero gratia caelestis, cuius beneficio præ cæteris condiscipulis non cõtemnendos
faciebat in literis progressus. Vt autem viderunt parentes eius & literis & cantandi pe-
ritia eum instructum, Genesio archidiacono, qui postea factus est Aruernorum episco-
pus, eam commendârunt: qui cum animaduertet præclaro illum ingenio & specta-
ta indole præditum, atque studio accuratori educatum, primò illius fidei tradidit pec-
uniam, vndè pauperes sustentabantur. Postea verò maiori accedente eruditione, non
rarò etiam suis eum volebat cõsultationibus interessè. Sed quia in aliena felicitate ple-
runquè liuidis dolent oculi, putantque improbi ipsis decedere, quicquid alijs accedit,
Clerici quidam Præiecti prosperis successibus miserè diseruciati, arte quadam id effi-
cere conati sunt, vt pudore afficeretur. Itaque cum adhuc puer esset, Martinum can-
torem incitant, vt eius cadendi quandam occasionem captet. Iubet ille, vt puer can-
tum reddat, quem vix breui temporis spatio illum audièrat præcinentem. Sentiens au-
tem probus & innocens puer stratas sibi tendiculas, mentem refert ad Dominum Ie-
sum, diuinam illius implorat opem, simul etiam Iuliani martyris suffragia ambiens ani-
mo pio ac religioso. Ibi tum sancti spiritûs adspirante gratia, ea facilitate tantum me-
moriter reddidit, vt eam canendi haud vulgarem peritiam non nisi diuinitûs illi pue-
ro præstitam omnes perspicuè intelligerent: sicque factum est, vt inuidentia rei noui-
tate obstupefacta, in admirationem verteretur. Sed hæc illius, nullo dubitante, sunt do-
na & opera, qui armentarium sycomoros vellicantem, prophetica gratia perfudit.

Porro autem cum bonis polleret moribus, ab eo, quem iam diximus, antistite Icio-
dorensibus præfectus est. Itaque licebat videre eum castitatis studio conspicuum, cha-
ritate eximium, incumbentem precibus, ieiunijs deditum, scripturis lætitandis in-
tentum. Ipsi autem sanctæ Quadragesimæ diebus hominum secularium declina-
bat commercia, & cum domesticis fidei duntaxat, victûs parsimonia, humilitati & ele-
mosynarum largitati vacabar. Vt autem die quodam multi ad eum elemosynæ pe-
tendæ causa pauperes accesserunt, didicitque vir sanctus ex ministro suo, non nisi du-
os nummos aureos ipsi superesse: ad se crumenam apportari iubet, Iesumque in-
tra se tacitis pulsans precibus, mox se sensit non frustra illius benignitatem implorâs-
se. Nam intra crumenam paucissimi illi nummi cælesti benedictione vsqueadè au-
tati sunt, vt toti ad fores consistenti pauperum cateruæ sufficerent. Et quid mirum ad
preces